

מורסיאון המורלדת

פתיח

שריפת המולדת

הטבח בבירות העמיד את מדינת ישראל אל ואת תרבותה במבחן שאין שני לו. הראשונה, מאז הפגרומים ב-1882, המכר גם, "סופות בנגב", דרך פוגרום קישניב וכלה בשואה, הוטל דופי בכות קיומה של מדינת ישראל, דופי החייב להביא לקרע סופי בעם. הציניות של המעורבות הישראלית בטבח בבירות — שדי אם יתברר בוועדת החקירה הממלכתית, כי היא "רק" מעורבות של שתיקה — יש בה כדי להשמיט את הבסיס המוסרי לעצם קיומה של מדינת היהודים בארץ ישראל.

טבח בבירות שרף את הבסיס המוסרי לקיומה של מדינת ישראל, פתח עידן חדש של מאבק חברתי-פוליטי, השינוי ערכי הנרקבים בהדרגה של החברה והתרבות הישראלים. טבח בבירות הממיר את ישראל בתחנות סולם האנושיות.

הדרך לטבח בבירות נפתחה בדיריאיסון, עברה דרך מעשי הטבח בקיבוץ, בכפר קאסם, דרך הרג שבויים מצרים בימי מלחמת ששת הימים, המשיכה בכיבוש בדין, כוי, בהשפלה ובאיבוד הצלם המוסרי של יהודי מדינת ישראל.

נתיב הניווט הישראלי אינו חדש בהיסטוריה. עמים רבים עברו אותו, ביניהם הגרמנים.

מאז תום מלחמת העולם השנייה עיר סקת הספרות הגרמנית בבחינת שורשי דרייטמים של העם הגרמני, בחיטוט מוסרי, שיש בכוחו להכלים גם את חייו טוטיי המוסר היהודיים, לאורך הדורות שידקמו להקמתה של מדינת ישראל. חיטוט זה הביא לעולם את יצירותיהם הנגהדרות של גינטר גראם, היינריך כהן ועוד תריסר סופרים, שזה עיקר עיסוקם הספרי רותי.

הגדול והחשוב בסופרים הגרמנים בי נסיון לשיחור ההתבהמות הגרמנית. שר הביאה מלחמת העולם השנייה, הוא הר סופר זיגפריד לנין, ששלשה מספריו כבר דאריאור בעברית: שיחת העיר (הור צאת עם עובד), המופת ושיעור בגרמנית (ראויאור הוצאת זמורה ביתן). בנוסף לפרים אלה ראהאור החדש — כמו בי מקביל לאירועי טבח בבירות — סיפרו הי חשוב והמונומנטאלי מוסיאון המולדת. לספר זה מוקדש הפעם המדור.

תרגום

מילים למצוקה

מוסיאון המולדת הוא הספר העיקרי הי זיגפריד לנין — מוסיאון המולדת; עברית: חיים איזק; 567 עמודים (כריכה קשה, 2 כרכים).

מצוי כיום במדף הספרים המתורגמים לעברית, שיש בכוחו להעניק לקורא הישראלי לי ביימינו את התשובות לכל מצוקותינו הנפשיות והמוסריות. לנין מביא בו את הטיפול הספרותי הנגהדר ביותר ברעיון המולדת. באמצעות כובשים ונכבשים, פט-ריוטים ובני בלי-מולדת הוא בודק את הרכיבים הפולקלוריים של אינוונטריה-המורלדת, ומתבונן כיצד אלה משמשים מכשיר לעליית הלאומנות השחורה.

מוסיאון המולדת הוא סיפורו המלא של אוריג'יטיחיים בשם זיגמונד רוגאלה, המציג את המוסיאון שבו טיפח כל החיים את זיכרון עברה של ארצו, מאזוריה, חבל ארץ בפרוסייה המזרחית. שטופה אחרי מלחמת העולם השנייה לפולין. בדומה לטטיח מהייב, טוה לנין באמצעות גיבורו את תולדות מולדתו, שממנה הוגלה. בינות לסיפורים הנגהדרים הוא מגולל את השימוש המחריד שנעשה בגרמניה ברעיון המולדת, במורשת ובהיסטוריה. כדי להעניק צידוק לעריצות, לתורת טוהרה-הגזע ולמיליטריזם הגרמני. מוסיאון המולדת הוא ספר החייב לעורר את קינאתה של הספרות הישראלית, על שאינה מתמודדת בנושאים דומים. לפחות לא בעוצמה של זיגפריד לנין.

מוסיאון המולדת הוא ספר בעל עוצמה, שיש בכוחו להביא את החברה הישראלית לכדי התפכחות מכל אותן סיסמות חלולות, שבעורתן מובל העם הזה באפס מזה שנים. המקבילות האידיאולוגיות בין תהליך ההתבהמות של העם הגרמני וסימני ההתבהמות בעם הישראלי עשויות להדהים את הקורא. ואולי להשיבו לשפיות-הרדעת.

אוהב עתבים

מוסיאון המולדת נפתח ב"לא, לא היתה זאת תאוונה. אני הוא שהצתי את האש, באחד הלילות, ליל שמונה-עשר באוגוסט. לי לא נותרה ברירה אלא להרוס את הי מוסיאון, את מוסיאון-המולדת המאזורי הי יחיד, שב באנגלנד, עלייד שלוווינג. זה לא היה מקרה, יקרירי, כשם שאני לכדי תכנניתי לפני כמות את המוסיאון ולפרוץ את איספיו, כך החלטתי עכשיו אני לכדי להרוס אותו כליל, על תעודתיו, ראיותיו ובסמכיו, שאני אספתי כאן יחד עם עוזרי כשנים — גלאחר המלחמה..."

למיקרא שורות אלה, הקורא יכול לדמיין לעצמו את אחד ממקומי מוסיאון התפוצצות מעלה מוסד זה באש, שבה נשרפים כל התיעוד והזיכרון של העם היהודי בגלותו. תיעוד שנאסף במלאכת-מחשבת של שנים.

זיגמונד רוגאלה, מקום ומייסד הי מוסיאון, שוכן סובל על מיטתו בבית-הי חולים, ופותח את 567 העמודים, שבהם הוא מספר את הסיבה להצתה. את הסיפור הוא מספר לידידו מארטין ויב. בפרקים הי ראשונים משרטט זיגמונד רוגאלה את גופי מאזוריה, כפי שאלה זכורים לו מימי ילדותו, ומתאר את אופיים של תושבי איזור ספר זה, שתושביו מעורבים, גרמנים ופולנים. בדומה לאיזורי-ספר אחרים בחלום המולדת הגרמנית הגדולה.

סיפור מוסיאון המולדת הוא גירסה גרימית, לעיתים רגשנית ולעיתים צינית, של "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני!" מספר זיגמונד: "כשנים שבהן הקימוני את המוסיאון, לא רק התלהבות אחת פיעמה

איתנו אלא גם האמינה האחת, שארץ מר אזוריה, חבל קודר וזעוף זה, תאכד ותייעזב לחלוטין רק כאשר לא יזכור אותה עוד איש..." זיגמונד מספר את שיחזור הי מילחמות השונות על מאזוריה, על הכובשים לדורותיהם, שעברו-שטפו בארץ זו, והזכרונות המילחמתיים שהם הותירו בה: "גם הציצרה זו, יקרירי, היתה תלויה כמוי זיאוני שלנו, גם הציצרת-הסתקרות זו מי ימי נאפוליאון..."

המילחמות שעברו על חבל מאזוריה הי ביאו ליצירת מעין בלי-עמים גרמני-פול

סופר זיגפריד לנין המולדת — מיקלט היהודה

לני. כינוי-הגנאי, "אוהב פולאקים" (אוהב פולנים), שבו משתמשים בעלי התודעה הלאומית גרמנית במקום, מוביל את הקורא העברי לאסוציאציה הבלתי-נימנעת של "אוהב ערבים" וכל הכרוך בה.

המגילות הגנוחות

מתוך תמונות-הילדות של זיגמונד רוגאלה עולה דמות דודו, אדם רוגאלה, מייסד מוסיאון-המולדת, האוסף ומקבץ את מראיה-עבר של מאזוריה, זיגמונד פוררש את מהלכי התבגרותו, את ראשית קשרה-האבה שלו עם אשתו לעתיד,

אדית, ועם אחיה קוני, תוך תיאור מרגש של הנוף הכפרי הנגהדר של ארץ זו, יער רותיה, אגמיה ותושביה. ביימנית מתאר זיגמונד את עולמה של סוניה טורק, מורתו ואורגת-השטיחים, שסייעה בגידולו לתוך עולם של אגדות, השאובות מתוך מסורות העבר של חבל הולדתו.

תיאורי מילחמת-העולם הראשונה, וכיבוש החבל בידי הצבאות הרוסיים הוא אחד מתיאורי הספרות הטהורים והמרגשים שכתבו אודות מילחמה זו. המילחמה האחרונה שנהלה בהתאם לחוקי מישחק כל-שהם ואמונה בערך התושבים וחייהם. בי מילים אחרות: המילחמה היא מילחמה, והתושבים שאיתרע גורלם לחיות באי-זור שדות-המערכה נפגעים בה רק כאשר המהלכים הצבאיים מכתבים זאת.

מתוך פרקי המילחמה העולמית הראשונה צצה ועולה דמותו של הדוד אדם, וביקורו הראשון של זיגמונד במוסיאון-המולדת שלו, המכיל את עברה של מאזוריה — מעין היכל הספר במהדורה באל-טית: "דרך החררים המרובים, הנרשיים עדידות לבריי-ימינו ובכללן כל התעודות, המקובצות והמשפצות על מנהגי ארץ מאזוריה... ארון-כרול ובו תעודות מפחדות — כל מה שקיבץ בפשיטת-ידי, כל מה שחשף בחפירות, שקנה או שהביא במסעות אניני-רגש ועשאו למזיאון הפר-מי שלנו..."

בשוקעו בעולם הלוכד אותו בהדרגה, מנסה זיגמונד רוגאלה ניסוחים משלו למושג מולדת: "אני יודע: מולדת — זה המקום, שהענינים מתחילות לדמע מאליהן, שהנפש נתפסת להגנים, שרחשי-לב לא-מדויקים עשויים לכיא תחת הלשוני..." עד מהרה אומר זיגמונד לחברו מרטין: "אם אתה חושב, איפוא, שהמולדת היא המצאת צרות-המוחין היומנית, רצוני לומר לך מתוך ניסיוני: הרבה יותר מזה היא המצאת המרה הישחורה. כיוון שחוש החילופיות קורא עלינו תיגר, אנו מנסים לתת קיום נראה ומוחש למציאותנו, ודבר זה יכול להיעשות רק במקום מוגבל, כי מולדת..."

בשובו לתיאור מילחמת העולם הראשונה ושדות-המערכה שלה במאזוריה, מספר זיגמונד על המרשאל פין-הינרש בורה, שעבר בעירו של המספר, לוקנו, תוך שהוא מעיר: "לא, כך לא ציירתי לי דמות מצצה, משחרר..." בעיני הילד שלו, אלא שעד מהרה כבשו הרוסים שוב את העיר, ואחד מהגנרלים שלהם בא להשתכן בבית הדוד אדם, במוסיאון-המולדת ("האם ישנת או גרת מימך במוזיאון?")

בין הדוד אדם והגנרל הרוסי מתנהל מאבק אילם, כאשר הגנרל שואל את הדוד אדם: "מהו שעשוי לעורר אדם לאסוף ראיות לכשלינות עבר ולהצלחות קצרות-טועד ולפנים את הסם במוזיאון-מולדת שכזה. או נידע לי פעם ראשונה, מדוע התחפר הדוד אדם בין שכבות עברתי. כפי שאמר, הוטלה עליו שליחות. בחלום הוטלה עליו שליחות להגיע עד חקר עולמה הגב-ניני של מאזוריה, לקבץ תעודות ושיירים וראיות של יחידות, שהיה בהם כדי לשנות לנגד כל אחד ואחד, כי מחישל הוא כי שרשרת המגיעה עמוק אל תוך הזמן!" האם השיר הזה מוכר בצורה כלשהי ל-קורא הישראלי? בהמשך העימות אומר